

ธรรมานุศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

ทศชาติชาดก

คำว่า “ชาดก” หมายถึง “การกล่าวถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตของพระพุทธเจ้า ชาดก” คือ คัมภีร์หนึ่งในบรรดาคัมภีร์ต่าง ๆ จำนวน ๑๕ คัมภีร์ ของขุททกนิกาย ได้แก่ ขุททกปาฐะ ธรรมบท อุทาน อิติวุตตกะ สุตตะนิปาต วิมานะวัตถุ เปตะวัตถุ เถระคาถา เถรีคาถา ชาดกนิเทศ ปฏิสัมภิทามรรค อะปะทาน พุทธะวงศ์ จริยาปฎก และคัมภีร์ชาดก ก็เป็นคัมภีร์ที่อยู่ในหลักคำสอน ๙ ประเภทของพุทธศาสนาที่เรียกว่า “นวัคคัสตถุศาสน”

ชาดกที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องราวที่พระพุทธเจ้า ทรงระลึกได้ถึงการบำเพ็ญบารมี เมื่อครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ แล้วทรงนำมาแสดงแก่ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ ที่ทำให้ทรงแสดงชาดก หรือผู้ที่น่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่กำลังถกเถียงกัน มากราบบูลให้ทรงทราบแล้ว เป็นเหตุให้ทรงแสดงชาดก ดังพุทธพจน์ที่ว่า^๒ “เราตถาคต ระลึกชาติก่อนได้หลายชาติ(คือ) ๑ ชาติบ้าง ๒ ชาติบ้าง ๓ ชาติบ้าง ๔ ชาติบ้าง ๕ ชาติบ้าง ๑๐ ชาติบ้าง ๒๐ ชาติบ้าง ๓๐ ชาติบ้าง ๔๐ ชาติบ้าง ๕๐ ชาติบ้าง ๑๐๐ ชาติบ้าง ๑,๐๐๐ ชาติบ้าง ๑ แสนชาติบ้าง หลาย ๆ กัปบ้าง” ระลึกได้ว่า “ในชาติโนน เราตถาคต ชื่อมีวงศ์ตระกูลอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น กินอาหารอย่างนั้น มีสุขมีทุกข์อย่างนั้น มีอายุเท่านั้น ตายจากอัทภพนั้นแล้ว ไปเกิดในภพโนน เราตถาคตระลึกชาติได้หลายชาติ พรอมทั้งลักษณะทั่วไปพรอมทั้งชีวประวัติ”

ทศชาติกในคัมภีร์อรรถกถาชาดก มีแก่นเรื่องด้านการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ทศ เป็นหัวใจของการเล่าเรื่อง แม้จะมีข้อสังเกตว่าการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาติหนึ่ง ๆ นั้น มิได้บำเพ็ญเพียงบารมีเดียวหาก แต่บำเพ็ญบารมีอื่นควบคู่กันไปตามที่ปรากฏในทศชาติชาดก^๓ ดังนี้

- (๑) เตมียชาดก (๒) มหาชนกชาดก (๓) สุวรรณสามชาดก (๔) เนมิราชชาดก (๕) มโหสถชาดก (๖) ภูริทัตชาดก (๗) จันทกุมารชาดก (๘) พรหมนารทชาดก (๙) วิรุทธชาดก (๑๐) เวสสันดรชาดก

^๑ หลวงเทพรัตนดิษฐ์ (ทวี ธรรมธัช ป.๙) , ธาตุปปตีปกา หรือ พจนานุกรม บาลี – ไทย แผนกธาตุ, พิมพ์ครั้งที่๖, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๘๘.

^๒ วิ.ม.หา. (บาลี) ๑/๑๒/๕, วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๑๒/๖.

^๓ ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก เล่มที่ ๔ ภาคที่ ๒ และ ภาคที่ ๓ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕.

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ